

ÇƏTİNÇIXARILABİLƏN YATAQLARDA EHTİYATLARIN MƏNİMSƏNİLMƏSİ YOLLARI BARƏDƏ

İ.M.Məmmədova, V.M.Süleymanova, S.A.Ələkbərova

Azərbaycan “Neftqazəlmətdəqiqatlayihə” İnstitutu

Araşdırmalara görə Respublikamızda qalıq çıxarılabilən ehtiyatların xeyli hissəsi ağır neftlərdən ibarət yataqlara aiddir. Təcrübələr göstərir ki, belə yataqların uzun müddət istismar olunmasına baxmayaraq geoloji ehtiyatın yalnız 30%-i mənimsənilmişdir. ÇÇBE malik olan yataqlarda qalıq ehtiyatların səmərəli yollarla mənimsənilməsi Azərbaycan Respublikasının neft sənayesi qarşısında duran prioritet məsələlərdəndir. Belə yataqların işlənməsinin səmərəli başa çatdırılması üçün müxtəlif yanaşmalara istinad edilmişdir.

Tədqiqat işində, ehtiyatı çətin çıxarılabilən yataqlar təmsalında Qərbi Abşeron neft yatağında işlənmənin cari vəziyyəti təhlil edilmişdir.

Qərbi Abşeron neft yatağı Xəzər dənizi Abşeron arxipelaqının şimal-qərb hissəsində, Qoşadaş-Qərbi Abşeron-Abşeron bankası-Gilavar antiklinal zonasının mərkəzində yerləşir. Yataq 1985-ci ildə 35 №-li axtarış quyusunda Qırməki lay dəstəsindən gündəlik 61 ton neft alınması ilə aşkarlanmışdır. Yatağın sənaye işlənməsinə 1989-cu ildə QD horizontunun istismara daxil olması ilə başlamışdır. Ümumilikdə yataqda sənaye əhəmiyyətli neftqazlılıq Qırməki və Qırməkialtı lay dəstələri ilə əlaqədardır. Qərbi Abşeron yatağında 01.01.2022-ci il tarixinə 86 ədəd, o cümlədən 01.01.2005-ci il tarixinə qədər 21 ədəd, 01.01.2005-01.01.2022-ci illər ərzində 65 ədəd quyu qazılmışdır. 01.01.2022-ci il tarixinə yataqdan 1045.8 min ton neft və 34.4 mln m³ qaz hasil edilmişdir. 01.01.2022-ci il tarixinə işləyən quyuların sayı 59 ədəd olmuşdur.

Qırışığın quruluşu asimmetrikdir. Strukturun tağı boyu qırılma zonası uzanır ki, bu da qazıma və seysmik-kəşfiyyat işləri nəticəsində təyin edilmişdir. Qırılma zonası ŞmQ-CS istiqamətində 1 və 2 №-li bir-birinə paralel olan uzununa regional və 3, 4, 5 №-li eninə qırılmalarla mürəkkəbləşmişdir. Qırılmalar sayəsində yataq I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII bloklara bölünmüşdür.

Yatağın sənaye işlənməsinə 1989-cu ildə QD horizontunun istismara daxil olması ilə başlamışdır. 2012 -cu ilin məlumatlarına görə yataqda 4 özü (120, 48, 35, 57) tikilmişdir. 2013-cü ildə Qərbi Abşeron yatağının işlənməsinə yenidən baxılmışdır. 2015-ci ildən beynəlxalq təcrübəni nəzərə almaqla yataqda ilk dəfə hazır süzgəclə tamamlanmış çox sayda horizontal quyular qazılmışdır. Horizontal qazma texnologiyası sayəsində Qərbi Abşeron yatağında yeni qazılmış ilk quyulardan alınan hasilat yüksək olmuşdur. 2015-2017-ci illərdə 20 sayılı özüldən 13, 2017-2021-

ci illərdə 54 saylı özəldən 21, 2018-2021-ci illərdə 10 saylı özəldən 16 quyu qazılmışdır. 20 saylı özəldən qazılmış 22 saylı quyu istismara gündəlik olaraq 20 t hasilatla daxil olmuş, mütəmadi olaraq gündəlik hasilat artaraq 27 tona qədər qalxmışdır. Qeyd olunan yanaşma yüksək özlülüyə və aşağı kollektor xüsusiyyətlərinə, eləcə də sementlənmə dərəcəsi zəif olan laylarda işlənmə tempinin və hasilatın artmasına səbəb olmuşdur.

Həmçinin aparılan tədqiqat işində yataq sahəsində (Qırməki lay dəstəsi timsalında) yüksək özlüklü, qalıq ehtiyatlara malik sahələr də aşkar edilmişdir. Həmin sahələrdə işlənmənin səmərəli başa çatdırılması üçün ehtiyatların mənimsənilmə dərəcəsini yüksəltmək məqsədilə müvafiq geoloji-mədən tədbirlərinin əsaslandırılmasını, yeni innovasiyaların tətbiqini nəzərə alan metodika təklif olunmuşdur. Məlumdur ki, yüksək özlüklü neft yataqlarında qalıq ehtiyatların səmərəli yollarla mənimsənilməsi üçün istilik üsullarının tətbiqi məqsədəuyğundur. Ehtiyatı çətin çıxarılabilən analoji yataqlarda da qeyd edilənləri nəzərə alaraq, uyğun texnologiyaların tətbiqi daha məqsədəuyğundur.